

- Ålsta Folkhögskola - del 2

I nummer 4/2005 av Lidens Tidning berättade den tidigare rektorn Rune Wennberg från Järkvissle om sina, och om Lidenungdomarnas utbildningsmöjligheter och -hinder under 1900-talets första hälft. Här följer nu den andra och avslutande delen.

Ordningsregler

Matsalen visade sig ligga i annexbyggnaden snett över gården. Det var tisdag. Fläsk och bruna bönor. Skrattblyga kommentarer om bruna böners allmänt (!?) kända egenskaper hjälpte kanske till att lossa tungornas band. (Var det kanske meningen?) Vi vågade börja se på varandra, och svara på tilltal. Det var inte utan att man började känna sig bekant med någon.

Ny samling i lektionssalen. Vi tilldelades legitimationskort som bl.a. berättigade oss till att åka tåg och buss till nedsatt pris. För mig var detta kort inte till större nytta, eftersom de olika tåg- och busstiderna passade så illa med varandra att det behövdes fyra dagar för en tur- och returresa Fränsta – Järkvissle. Jag var hänvisad till hembesök endast vid terminsskiftet.

Genomgång av ordningsregler och schema. Den viktigaste regeln stadgade att pojkar inte fick besöka eller vistas i flickornas rum och vice versa. Undantag från denna regel gällde generellt på söndagar 13.00 – 16.00. I varje byggnad bor en lärare. Denne kallas internatföreståndare, och ska se till att vi uppför oss ordentligt, har städlat i våra rum och inte uppträder störande. Efter kl. 10.00 ska det vara tyst. – Vad är nu detta? Vi är väl inga barnrumpor heller...! Blyg irritation. Reglerna upplevdes inte anpassade till vuxna människor. "Löjligt"

tycktes vi vara mest överens om, vi som efteråt samlats i skolans sällskapsrum, och som trevande börjat tala med varandra. I morgon börjar vi. Första lektionen är med skolans rektor, Nils Norberg. Han berättar lite om skolan, presenterar lärarna. Mest tycks han vara angelägen om att ytterligare betona vikten av att ordningsreglerna följs. Om inte, kan vi bli hem-sända!

Maskerad på Ålsta. Rune Wennberg och anonym dam. Foto: okänd

Dagar blir till veckor och månader

Snart var dagar och veckor inne i sin jämna lunk. Lektionerna, vardagsarbetet, började finna sin form. Vi lär känna varandras namn och egenskaper. Tvekan växer samtalen och skämtet fram, gemenskapen börjar formas. Så små-

ningom bildades mer eller mindre fasta konstellationer. Pojkar för sig, flickor för sig. Sådan var tidens sed och den påbjudna ordningen. Några, inte särskilt många, pojke/flicka - relationer uppstod ändå, trots gällande besöksförbud. Alla skrymslen kunde inte bevakas - kanske ville man inte heller. Den "nya tiden" hade börjat skymta, om än inte för alla. Och föresäten - man kunde ju träffas "på byn" ...

*Swing it Ålsta! Fiol, Georg Sjölen.
Dragspel, okänd från Alby. Dragspel, Rune Wennberg.
Gittarr, Sune Lönnhage.
Dragspel, "en spexare som inte kunde spela". Foto: okänd.*

Schemat rutar traditionsenligt in dagarna i 40 - minuterslektioner och 10 - minutersraster. Samhällskunskap (Av tradition ett mycket viktigt ämne i folkhögskolorna), svenska, matematik, historia, geografi osv. Kort sagt alla traditionella skolämnen, utom gymnastik, av det enkla skälet att skolan var utan gymnastiksal. Friluftsverksamheter av olika slag fick mer eller mindre regelbundet ersätta denna brist. Eftermiddagar, kvällar och helger fylldes av gemensamma, arrangerade eller spontant påhittade verksamheter.

"Släggan" och gänget

Min rumskamrat, Georg Sjölen, visar sig kunna spela fiol. Jag, som först gömde mitt dragspel i garderoben, plockade fram det, och snart var musicerandet i gång. Någon spelade gitarr (Sune Lönnhage), basfiol (Curt Agge), piano (Rune Tjernlund) och innan vi visste ordet av

hade det bildats ett slags musikkapell, som snart visade sig användbart i många sammanhang.

Lektionerna i samhällskunskap, ibland även i svenska, var från början utformade som fullmäktigesammanträden med styrande och opposition i fingerade roller. Jag valde att vara opposent, och för att spela den rollen fullt ut protesterade jag mot allt, stort som smått. Snart blev jag omdöpt, fick heta "Släggan" - den som slog ner allt. Åke Strindlund från Bergeforsen drev sin egen linje, oberoende av vad som hände vid sidan om. Han fick heta "Loket". Min fiolspelande rumskamrat fick naturligtvis heta "Kvinten". Blomqvist blev "Blomman", en annan fick heta "Jäman" eftersom det var det kraftuttryck han ofta använde. Öknamnen - eller var det smeknamn - florerade, men just dessa tre, "Släggan", "Loket" och "Kvinten", var de namn som kom att leva kvar under de följande två åren. (Och, som jag hört, även en tid därefter.)

Obekymrade och glada levde vi för stunden, ofta med ett eller annat upptåg på gång. Bl. a. utvecklade vi en metod att fixa kvälls - eller söndagsfika. Det var tråkigt att koka kaffe. En av oss, eller båda, gick fram till några flickor och meddelade: "I kväll kommer vi på besök." Oberoende av svar gick vi dit. Vad jag kan minnas inträffade det inte en enda gång att vi inte blev insläppta, och kaffe fick vi. Vårt beteende blev naturligtvis känt, och det hela utvecklades till en kul lek. Flickor som såg att vi närmade oss sprang kokett fnittrande iväg, inväntande vår jakt, och vi hade inga behov av att framstå som ovilliga jägare.

Historiens förväntningar

Skolans tidigare historia, berömda elever (Lars Ahlin och Arne Jones är kanske de främsta), blev efter hand känd och gav oss ett självpåtaget förvaltningsansvar. Vi måste leva upp till de förväntningar historien, i våra ögon, ställde på oss. Mycket av det vi gjorde, gjorde vi tillsammans. Gemensamma redovisningar. Uppsatser

författade vi tillsammans. Sångkören var en viktig verksamhet, - jag vet inte varför. Kanske var det att tillsammans och samtidigt göra en sak. Även friluftsverksamheten fyllde en del av detta behov. Helgerna var naturligtvis lektionsfria. Olika grupperingar arrangerade dans, folkdans, maskerader, "teater" - föreställningar m.m., i vilka ofta även lärare deltog. Internatformen gjorde att vi utvecklade en enorm social gemenskap, som för många kom att bestå under många år.

Rune Wennberg och Ulla Westberg på Ålsta, då det sa "klick". Foto: okänd.

Livskunskaper

Kanske ska man skilja på olika sorters kunskaper; ämneskunskaper och livskunskaper? Skolkunskaper är det något annorlunda? Hur, i så fall? Ämneskunskaper, sådant man behöver för fortsatt skolgång, eller om man vill veta mera om något särskilt, praktiskt eller teoretiskt, var väl vad jag sökte när jag började. Fick jag det? Ja, men jag fick också något mera. Det mest betydelsefulla, det värdefullaste. Mod. Självsäkerhet. Mod och säkerhet att försöka, att gå in i verksamheter, som inte hört till det självklara och som jag tidigare inte ens vågat tänka på.

Tiden gick. Sorglöst. Dagar blir till veckor, månader. Slutet på andra året närmar sig, nästan hotfullt, och den gamla frågan blev allt mer

aktuell, allt mer oroande. Vad vill jag göra med mina nyförvärvade kunskaper? Några visste - kanske - vad de ville. Flickorna skulle bli sjuksköterskor eller socialsekreterare. Pojkarnas drömmar var spretigare, vidlyftigare. Jägmästare, vägmästare, kommunalkamrerare och liknande var vad som pratades om. Den stora frågan, gemensam för alla var: Hur?

Yrkesvägledningen

En yrkesvägledare från Arbetsförmedlingen i Sundsvall blev inbjuden att under en dag individuellt ge oss kunskaper om det moderna yrkeslivets för oss okända möjligheter. Samtalen emotsågs med stor förväntan. Vägledaren kom med ett färdigt informationspaket och meddelade vilka formella krav som ställdes för att komma in i s.k. "högre" utbildningar. Samtidigt meddelade han att vi inte kunde anses ha särskilt stora förutsättningar att konkurrera med de sökande som hade examensbetyg från realskola eller gymnasium. Vår "kompetens" (jag undrar fortfarande vad han menade) skulle nog passa bäst i de enklare arbetsuppgifter som affärer, industrier och kontor hade att erbjuda. Många, allt för många, blev besvikna och tog de givna råden för gott. Andra blev, som jag, förbannade.

Utifrån sin kunskap om samhällets utbildningsvägar och yrkeslivets krav på dokumenterade kunskaper hade han rätt. För fortsatt skolgång skulle vi behöva betygspapper som kunde poängsättas i förhållande till t.ex. realskolans betyg. Folkhögskolans betyg hade inget allmänt godkänt betygsvärde. De berättigade inte till inträde i högskoleväsendet. Men, hur rätt han än hade så missade han det mest väsentliga. Vi hade ju tillägnat oss våra nya kunskaper och vi visste att dessa tillsammans med vår tidigare kunskap och erfarenhet, vår livskunskap var vida överlägsen de kunskaper de, i våra ögon, alltför unga realskoleeleverna hade. Vägledaren berättade om möjligheterna att vid läroverken tentera för realbetyg i enskilda ämnen - ett ämne i

Lidens tidning

taget. Han berättade också att man vid många högskolor anordnade särskilda inträdesprov där de reella kunskaperna, inte betygen, var utslagsgivande. Där hade vi en chans. Särskilda preparandkurser anordnades av flera olika högskolor. Där hade vi också en möjlighet att göra oss gällande och dessutom bli hjälpta med inriktningen mot vad vi innerst inne ville. Om vi bara visste vad!

Vi "krävde" hämnd

Vi visste att våra kunskaper räckte. Arbetsförmedlaren/vägledaren lärde oss, att vi måste själva bevisa vår kompetens. Lite av besvikelsen/ilskan satt fortfarande kvar. Vi – Åke och jag - "krävde" hämnd. "Vi ska allt visa den stroppen..." Men hur? Det värsta vi kunde hitta på var att försöka komma in på någon svår utbildning. Det svåraste och samtidigt mest utmanande vi kunde komma på var: Vi ska bli lärare. Jag tror inte att vi bestämde oss tillsammans. Vi gjorde det var för sig och upptäckte efter en tid att vi hade samma inriktning. Kanske hade vi omedvetet påverkat varandra?

Så hade jag då äntligen bestämt mig! Efter ett antal enskilda ämnesprövningar, preparandkurser och inträdesprov blev vi till slut godkända för intagning i folkskoleseminarium 1957; Åke i Gävle, jag i Växjö. Det visade sig alltså, att det vi spontant upplevt mest negativt i vår i allt övrigt positiva gemenskap, samtalet med yrkesvägledaren, var vad som till slut sporrade oss i

vårt nya yrkesval. Om vi inte blivit förbannade så... Men utan Ålsta hade det inte blivit någonting alls. Det visade sig också att vi på skolan inte var helt ensamma i vår "djarva" inriktning. Monica och Ulla hette ett par flickor som, oss ovetande, hade samma mål, och vilka vi i vår fortsatta utbildning kom i kontakt med. De blev senare våra fruar.

Vad hände sedan?

Monica och Ulla blev lägstadielärare. Båda blev senare speciallärare (lärare till barn med s.k. särskilda behov) med olika inriktning. Ulla var dessutom under en tid handledare vid Lärarhögskolan i Stockholm. Åke blev folkskollärare och vidareutbildade sig till högstadielärare. Monica och Åke arbetade båda som lärare i Borgsjö. Jag blev folkskollärare, speciallärare på högstadiet, tillsynslärare, studierektor och rektor. Under en tid var jag dessutom sekreterare i Sveriges Lärarförbunds Stockholmsavdelning. Jag är också en av skaparna och tillskyndarna av en undervisningsmetod som senare kommit att kallas Åldersintegrerad Undervisning. Detta kan ses som en tribut till vad som varit mina två viktiga skolor: Folkskolan i Järkvissle och Ålsta Folkhögskola; båda ypperliga bevis på att människor i olika åldrar, oberoende av när i livet, kan verka berikande för varandra. Det blev huvudinnehållet i min metod och ledstjärna i mitt skolledararbete.

Rune Wennberg / Huddinge

I anslutning till återbesöket på Ålsta i juli 2005 passade Ulla och Rune Wennberg på att besöka sin tidigare skolkamrat från Ålsta, den internationellt kände konstnären Curt Agge i Gimofors. Här fotograferade i Curt Agges ateljé. Foto: Arne Johansson.